

KENT MERKEZLİ TURİZM STRATEJİSİ

Hazırlayan:

Ayşegül ÖZBEK
Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi Uzmanı

ŞANLIURFA KENT MERKEZLİ TURİZM STRATEJİSİ

1. ÜST ÖLÇEKLİ PLANLARLA İLİŞKİ

1.1 Dokuzuncu Kalkınma Planı

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştireceği dönüşümleri ortaya koyan temel politika dokümanı olup Plan'ın vizyonu *“istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye”* olarak belirlenmiştir. Ekonomik büyümenin ve sosyal kalkınmanın istikrarlı bir yapıda sürdürülmesi ve plan vizyonunun gerçekleşmesi için;

- Rekabet Gücünün Artırılması,
- İstihdamın Artırılması,
- Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi,
- Bölgesel Gelişmenin Sağlanması,
- Kamu Hizmetlerinde Kalitenin ve Etkinliğin Artırılması,

Stratejik amaçlar ve gelişme eksenleri olarak belirlenmiştir. Bu amaçlar ve gelişme eksenleri çerçevesinde her sektör için yapılması gereken çalışmalar tanımlanmıştır.

Turizm sektörü, Plan içerisinde önemle üzerinde durulan alanlardan biridir. Plana göre, turizm sektörü, ülkedeki refah ve gelişmişlik dengesizliklerini azaltıcı doğrultuda yönlendirilecek, *turizm potansiyeli olan ancak bugüne kadar yeterince ele alınmamış yörelerde turizm geliştirilerek ekonomik ve sosyal kalkınma sağlanacaktır.* Sektörle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihi ve sosyal çevreyi kollayıcı, koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olmasına azami özen gösterilecektir. Sektörde yeni kapasite yaratmanın yanı sıra mevcut ürünün niteliğinin yükseltilmesine ağırlık verilecek, yeni aktörlerin, tanıtım, pazarlama, altyapı, turizm eğitimi ve çevre konularında görevleri ile kamunun turizm sektöründeki rolü yeniden tanımlanacaktır. Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacıyla varış noktası yönetimine ağırlık verilerek golf, kış, dağ, termal, yat, kongre turizmi ve eko turizm ile ilgili yönlendirme faaliyetleri sürdürülecektir. Türkiye'nin fiyat, hizmet kalitesi ve jeotermal kaynaklar açısından rekabet üstünlüğü göz önüne alınarak, sağlık hizmetleri turizmi desteklenecektir. Mevcut kapasiteleri, kârlılık sağlayacak fiyat ve doluluk oranlarında dolduracak talep

yaratılincaya kadar, turizm teşviklerinde pazarlama alanına, hava ulaştırmasına ve toplam kalite iyileştirilmesine öncelik verilecektir. Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve kullanıcıların turizmle ilgili kararlara ve kamu eliyle yapılacak fiziki altyapının finansmanına katılımı sağlanacaktır. Plan'da, turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere Turizm Sektörü Ana Planı hazırlanacağı belirtilmekte, turizm eğitimi ve kalitesinde standardizasyonu, verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli beceri düzeylerinin belirlenmesini sağlayacak belgelendirme sistemi getirileceği vurgulanmaktadır.

1.2 Türkiye Turizm Stratejisi 2023

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan Türkiye Turizm Stratejisi 2023; ülkemizin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerini koruma-kullanma dengesi içinde kullanmayı ve turizm alternatiflerini geliştirerek ülkemizin turizmden alacağı payı arttırmayı hedef almaktadır. Türkiye Turizm Stratejisi-2023 çalışması 9. Kalkınma Planı (2007–2013) hedefleri ile uyum içindedir. Kalkınma Planında “*turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere Turizm Sektörü Ana Planı hazırlanacaktır*” ifadesi yer almaktadır. Bu ifadede yer alan hedef bu çalışma ile gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Türkiye Turizm Stratejisi çalışması Planlama, Yatırım, Örgütlenme, İç Turizm, Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge), Hizmet, Ulaşım ve Altyapının Güçlendirilmesi, Tanıtım ve Pazarlama, Eğitim, Kentsel Ölçekte Markalaşma, Turizmin Çeşitlendirilmesi, Mevcut Turizm Alanlarının Rehabilitasyonu ve Varış Noktalarının Geliştirilmesi konularında uzun erimli stratejiler önermektedir.

Kentsel Ölçekte Markalaşma kısmında ülkemizde turizmde markalaşan şehirler ve kültür turizmi kapsamında yapılması gereken çalışmalar yer almaktadır. Turizm Gelişim Bölgeleri, Turizm Koridorları, Turizm Kentleri ve Ekoturizm Bölgelerinin geliştirilmesi kısımlarında ise tematik ve yönlendirici nitelikte bir yaklaşım sergilenmektedir.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Belgesi'nde vizyon “*sürdürülebilir turizm yaklaşımının benimsenerek istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede turizmin öncü bir sektör konumuna ulaştırılması ve Türkiye'nin 2023 yılına kadar, uluslararası pazarda turist sayısı ve turizm geliri bakımından ilk beş ülke arasında önemli bir varış noktası ve uluslararası bir marka haline getirilmesinin sağlanması*” olarak tanımlanmıştır.

Vizyona yönelik ilkeler;

➤ Bölgeler arasındaki gelişme farklılıklarının giderilerek sürdürülebilir kalkınma hedefine

katkıda bulunulması,

- Turizmde rekabetin ucuz ürün yerine markalaşan turizm bölgeleri oluşturularak sağlanması,
- Var olan turizm bölgelerinin sürdürülebilirlik perspektifi içinde yeniden ele alınarak planlanması ve kaliteli yaşanabilir çevreler oluşturulması,
- Nitelikli turist sayısının ve turizm gelirlerinin artırılması,
- Turizmin geri kalmış bölgeler ve özellikle dezavantajlı grupların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesinde bir araç olarak kullanılması,
- Turizm sektöründeki karar verme süreçlerinde merkezi-yerel-sivil aktörlerin beraber çalışmasının ve işbirliği içinde olmasının sağlandığı yönetim mekanizmalarının işler kılınması,
- Turizm eğitimi ile işgücü kalitesinin artırılması ve sektörde sertifikasyon sisteminin etkin bir şekilde uygulanması,
- Yöresel mimari değerlerin korunarak turizm hizmetine sunulduğu sıra dışı konaklama ünitelerinin desteklenmesi,

Olarak belirlenmiştir. Belirlenen stratejik yaklaşımlar çerçevesinde yapılacak çalışmaların tamamlanması, geliştirilmesi, öngörülen bölgelerdeki altyapı ve konaklama ihtiyaçlarının karşılanması durumunda, 2023 yılında, 63 milyon turist, 86 milyar \$ dış turizm geliri ve turist başına yaklaşık 1.350 \$ harcamaya ulaşılması öngörülmektedir.

1.2.1 Kentsel Ölçekte Markalaşma Stratejisi

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Belgesi'nde Kentsel Ölçekte Markalaşma Stratejisinin temel amacı “*zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerimizin markalaştırılarak, turistler için bir çekim noktası haline getirilmesi*” olarak tanımlanmış ve 2023 yılı hedefleri aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

- Adıyaman, Amasya, Bursa, Edirne, Gaziantep, Hatay, Konya, Kütahya, Manisa, Nevşehir, Kars, Mardin, Sivas, **Şanlıurfa** ve Trabzon illerinde kültür turizmi canlandırılarak marka kültür kentleri oluşturulacaktır.
- İç ve dış turizmde kültür turizmi hareketini artırmak için her yıl Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bir şehir “*Kültür Turizmi Kenti*” olarak ilan edilecektir.

- Tarihi, kültürel ve mimari özelliği olan yapıların ve ören yerlerinin restorasyonu yaptırılacaktır.
- Yerel halkın soyut ve somut kültürel mirasın değeri ve korunması konusunda bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.
- Şehirlerimizin zengin kültürel mirasını vurgulayan ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtım ve pazarlaması sağlanacaktır.

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılacak fiziksel-sosyal düzenlemeler başlığında kent merkezinde turizm danışma büroları açılacağı, yerel idare ve ilgili kuruluşlar ile işbirliği yapılarak altyapı ve üstyapı eksikliklerinin tamamlanacağı, şehir turları kapsamında tur güzergahını ve çekim noktalarını gösterir özel şehir haritaları ve broşürleri basılacağı ve sahip olunan değerlerin gerek ülke çapında gerekse yurtdışında tanıtım ve pazarlamasının yapılacağı belirtilmektedir.

1.2.2 Turizm Gelişim Bölgeleri Stratejisi

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Belgesi'nde, Turizm Gelişim Bölgeleri Stratejisi "*varış noktası olarak geliştirilecek ve birden fazla ili kapsayan turizm gelişim bölgelerinde yerel ve bölgesel kalkınmada turizmin güçlü bir araç olarak kullanılması*" olarak tespit edilmiş ve strateji kapsamında ülke genelinde 9 tematik bölge önerilmiştir. Bu tematik bölgelerden biri de GAP Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi olup hedefler aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

- Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, **Şanlıurfa**, Şırnak illerini kapsayan bölgenin kültür turizminin yanı sıra golf turizmi, sağlık turizmi, gençlik turizmi, eko-turizm, yamaç paraşütü, trekking, su sporları, kanoculuk, kuş gözleme ve kongre turizmi gibi turizm türleri ile odaklı gelişimi sağlanacaktır.
- Bölgede, diğer turizm türleri ile entegrasyon sağlanarak büyük çaplı kültür-inanç turizmi geliştirilecek, gerçekleştirilecek arazi ve kültürel yapı tahsislerinin yanı sıra yapılacak yeni yatırımlar ile nitelikli tesis sayısının ve yatak kapasitesinin artırılması sağlanacaktır.
- Sonuç olarak mevcut konaklama kapasitesinin kültür-inanç turizmi çerçevesinde geliştirilmesi ile konaklama kapasitesi artırılabilecektir.

1.2.3 Turizm Gelişim Koridorları Stratejisi

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Belgesi'nde, Turizm Gelişim Koridorları Stratejisi "*belli bir güzergâhın doğal ve kültürel dokusunun yenilenerek belli temalara dayalı olarak turizm amacıyla*

geliştirilmesi” olarak belirlenmiştir. Strateji kapsamında ülke genelinde 7 tematik turizm gelişim koridoru önerilmiştir. Gelişim koridorlarından **İnanç Turizmi Koridoru** olarak adlandırılan koridor, Tarsus’tan başlayarak Hatay, Gaziantep, **Şanlıurfa** ve Mardin yörelerini kapsamaktadır. Turizm Gelişim Koridorları stratejisi çerçevesinde İnanç Turizmi Koridoru üzerinde Tarsus’tan Mardin’e kadar uzanan bölünmüş yol yapımının inanç aksını güçlendireceği, kısa ve orta vadede turistlerin bu bölgeye varışlarını ve tercihlerini etkileyeceği vurgulanmaktadır. Ayrıca, Şanlıurfa’ya kadar ulaşan demiryolu bağlantısının Mardin’e ve oradan bir koldan Diyarbakır’a diğer bir koldan ise Siirt’te bağlanmasının İnanç Aksında ulaşımın çeşitlenmesi açısından önemli olduğu belirtilmektedir.

Hedeflere ulaşılması için; tarihi yapıların restore edilerek pansiyonculuğun ve küçük otellerin destekleneceği, bölgede, mevcut konaklama kapasitesinin kültür ve eko-turizme yönelik yapılacak planlama ve uygulamalarla artırılacağı, koridorlarda belli temalar çerçevesinde turizm gelişim planlamaları yapılacağı ve planlamalarda turizm kentleri mantığında olduğu gibi geniş alanların turizm gelişimine açılmasının hedefleneceği ifade edilmektedir.

1.3 Turizm Eylem Planı 2013

Plan’da Marka Kentlere ilişkin olarak; turizm potansiyeli yüksek alanlarda altyapı eksikliğinin giderileceği, Marka kentlerde altyapı eksikliklerinin tamamlanması için Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yerel Yönetimler ve ilgili kuruluşlar işbirliği içinde uygulamalar gerçekleştirileceği vurgulanmaktadır.

Mimari düzenlemeler başlığı altındaki Eylem No 66’da “*Adıyaman, Amasya, Bursa, Edirne, Gaziantep, Hatay, Konya, Kütahya, Manisa, Nevşehir, Kars, Mardin, Sivas, Şanlıurfa ve Trabzon illerinde kültür turizmi canlandırılarak marka kültür kentlerinin oluşturulması sağlanacaktır*” ifadesi kullanılmaktadır.

Kültür temalı marka kentlerde yapılacak çalışmalar aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

- Kültürel varlıklar tespit edilerek önceliklerine göre restore edilecek ve kültürel varlıklara uygun işlevler kazandırılacaktır.
- Bu illere yönelik özel bütçeleme çalışmaları yapılacak ve yerel fonlar geliştirilecektir.
- Bu illerdeki altyapı ve üstyapı eksiklikleri giderilecektir.
- Konaklama kapasiteleri geliştirilecektir.

Plan'ın İnanç Turizmi Koridoru bölümünde ise, turizmde ihtisaslaşan yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde yarışan marka turizm bölgelerinin tespitinin yapılacağı, bu alanların Turizm Merkezi, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olarak ilan edileceği belirtilmektedir.

1.4 GAP Master Planı ve GAP Eylem Planı

Bölge kalkınmasının çerçevesini çizen GAP Master Planı, özellikle su ve toprak kaynaklarının gelişmesini mali ve teknik kapasiteleri de dikkate alarak bir takvime bağlamış, bu değişimin ekonomik ve sosyal sektörlerde sağlayacağı gelişmeyi, yaratacağı istihdamı, bunun getireceği nüfus büyüklüğü ile bu nüfusun kentler ve kırsal alanlarla muhtemel dağılımını sağlamış, eğitim ve sağlık hizmetleriyle konut ve kentsel altyapı ihtiyaçlarını makro düzeyde belirlemiş ve yıllara göre finansman ihtiyacını ortaya koymuştur.

GAP Eylem Planı'nda ise, Bölgenin istikrarlı bir ekonomik ve sosyal yapıya kavuşturulabilmesi için gerekli refleksi kazandırma ve gerekli mekanizmaları oluşturarak bölge ekonomisini güçlendirme yaklaşımının, bölgede uygulanacak yerel inisiyatif odaklı politika ve stratejilerin temelini oluşturduğu vurgulanmaktadır. Plan döneminde uygulanacak programlarla, bir yandan bölgede işgücünün niteliği artırılarak, işgücüne katılma oranı ülke ortalamasına yaklaştırılacak, diğer yandan özel ve kamu yatırımlarının artırılması ve ekonomik hayatın canlandırılması sonucu bölgedeki toplam istihdam artırılarak bölge genelinde istihdam düzeyi ülke ortalamasına çıkarılacaktır. Bölgede kişi başına gelir ülke ortalamasına yaklaşacaktır.

GAP Eylem Planında, *GAP Bölgesi'nin turizm altyapısının iyileştirilmesine, turizm çekim merkezleri oluşturulmasına ve turizmin çeşitlendirilmesi yoluyla turizmin bölge ekonomisi içindeki payının artırılmasına vurgu yapılmaktadır.* GAP Eylem Planı Faaliyetleri “Kültür Turizm” başlığı içerisinde ED.5.1 nolu eylem “Kültür varlıkları korunacak ve geliştirilecektir” şeklinde tanımlanmıştır. Bu eylem çerçevesinde Şanlıurfa'da yapılacak işlemler;

- Sokak Sağıklaştırma Projesi,
- Koruma Amaçlı İmar Planı ve Kentsel Tasarım Projesi,
- Harran Kenti'nin Restorasyonu Projesi,
- Şanlıurfa'nın değişik yerlerinde 24 eski eser onarımı,

Olarak belirlenmiştir. Ayrıca, tüm Güneydoğu Anadolu Bölgesi için Kültür Envanteri Projesinin hayata geçirileceği öngörülmüştür.

ED.5.2 nolu eylemde, “Şanlıurfa’nın inanç ve kültür turizmi için çekim merkezi olması amacıyla gerekli düzenlemeler, altyapılar ve tanıtım çalışmaları yapılacaktır” tespitine yer verilmiştir.

ED.5.3 nolu eylemde ise, turizm altyapısını iyileştirmeye yönelik planlama çalışmaları yapılacağı belirtilmektedir. Bu kapsamda Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan, “Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı” kapsamında öncelikle Turizm Merkezi ilanı çalışmaları ile harita ve planlama çalışmaları gerçekleştirileceği ifade edilmektedir.

1.5 TRC2 Bölgesi 2010 Yılı Ön Bölgesel Gelişme Planı

Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından Diyarbakır ve Şanlıurfa İlleri için hazırlanan ve Devlet Planlama Teşkilatı’na onaylanan TRC2 Bölgesi 2010 Yılı Ön Bölgesel Gelişme Planı’nda 7 temel bölgesel hedef belirlenmiştir. Bu hedeflerden üçüncüsü, “Bölgenin Turizm Potansiyelini Ortaya Çıkmak, Turizm Altyapısını Geliştirmek ve Turizmi Teşvik Etmek” olarak belirlenmiştir.

Plan’da Diyarbakır ve Şanlıurfa’nın kültür ve turizm potansiyeli ile bu potansiyelin harekete geçirilmesine yönelik fırsatlarla ilgili değerlendirmelerden bulunulduktan sonra, bu hedefin gerçekleştirilmesine yönelik öncelikler aşağıdaki gibi sayılmıştır.

Öncelik 3.1- Bölgedeki zengin tarihi ve kültürel mirasın korunması, tanıtılması ve turizme açılması.

Öncelik 3.2- Bölgede turizm faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, inanç turizmi, tarih ve kültür turizmi, kongre turizmi, termal ve sağlık turizmi ile eko-turizm gibi farklı ve alternatif turizm alanları geliştirilmesi.

Öncelik 3.3- Turizm tesisi ve yatak kapasitesinin artırılması.

Öncelik 3.4- Bölgede yeni fuar, kongre ve ticaret merkezleri oluşturulması.

Öncelik 3.5- Turizm tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmesi.

Öncelik 3.6- Turizme yönelik hizmet sektörü (yeme, içme, dinlenme... gibi) ile hediyelik eşya ve el sanatlarının geliştirilmesi.

Öncelik 3.7- Hazırlanacak Turizm Master Planları çerçevesinde, Gaziantep-Şanlıurfa-Mardin-Diyarbakır turizm koridorunun belirlenmesi ve Diyarbakır ve Şanlıurfa’daki kültürel mirasın korunması, turistik ürün ve pazarlama alanlarının desteklenmesi.

Öncelik 3.8- Turizm faaliyetlerinin mekana dengeli dağıtılması için konaklama alanlarının

bulunduğu noktalara günübürlük mesafelerde bulunan alanlarda rekreasyon alanlarının oluşturulması (Şanlıurfa ve Diyarbakır kent merkezleri ile ilçeler-köyler, doğal değere sahip alanlar arasında turistik varış noktaları sağlayacak tesis altyapısının desteklenmesi, rekreasyon, yeme-içme, dinlenme, günübürlük tesisler... gibi).

Öncelik 3.9- Bölgeye yabancı turist gelişlerinin arttırılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi.

Öncelik 3.10- Otel işletmeciliği ve servisi, tur düzenleyicileri ve seyahat acenteleri için gerekli turizm personeli eğitiminin gerçekleştirilmesi ve yaygınlaştırılması.

Öncelik 3.11- Kültür varlıklarının koruma-kullanma dengesi içinde değerlendirilmesi ve turizm amaçlı kullanılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi.

Öncelik 3.12- Yöre halkına kültürel ve tarihi mirasın korunması ile turizmin geliştirilmesine yönelik bilinçlendirme eğitimleri verilmesi.

2. ŞANLIURFA KENT MERKEZLİ TURİZM ÇALIŞMALARI

Merkezi otoritelerin bölgemiz ve ilimiz için ön gördüğü turizm stratejilerinden hareketle Valiliğimiz nezdinde; Marka Kent olma yolunda Kültür ve İnanç Turizmi'ni geliştirmeye yönelik olarak, Şanlıurfa İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, Şanlıurfa Belediyesi, Şanlıurfa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Karacadağ Kalkınma Ajansı, Türkiye İş Kurumu Şanlıurfa İl Müdürlüğü, ŞURKAV ve İlimizdeki sivil toplum kuruluşları çeşitli çalışmalar yapmış olup bu çalışmalara halen devam edilmektedir. Aşağıda bu kurum/kuruluşların yürütmekte olduğu çalışmalara değinilmiştir.

2.1 Şanlıurfa Marka Kent Eylem Planı

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2013 dokümanlarındaki bahsi geçen Marka Kent çalışmaları kapsamında Şanlıurfa Valiliği koordinasyonunda İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün katılımı ve destekleri ile Şanlıurfa Marka Kent Eylem Planı hazırlanmıştır. Fiziki Altyapı, Üstyapı-Kültürel Varlıkların Değerlendirilmesi, Tanıtım ve Eğitim olmak üzere dört başlıktan oluşan Eylem Planında, toplamda 95 proje belirlenmiştir. Eylem Planında bu projelerin kısaca içeriği, süresi, bütçesi ve ilgili kurumları tanımlanmıştır.

Fiziki Altyapı başlığı altında yapılması öngörülen 58 projeden 24'ünün Şanlıurfa il merkezinde hayata geçirilmesi planlanmaktadır. Bu projelerden 11'i röleve, restitüsyon, restorasyon, statik, aydınlatma ve çevre düzenlemesi ile uygulama yapım işini içermektedir. Bu projeler kapsamında;

Deyr Yakup Manastırı, Germuş Kilisesi, Hacı Kamil Hanı (Çukurhan), Mahmutoğlu Kulesi, Barutçu Hanı, Çardak Manastırı, Harran Kapı, Hüseyiniye Çarşıları, Mencek Hanı, Şeyh Maksut Türbesi ve Topçu Hanı'nın Röleve, Restitüsyon, Restorasyon, Statik, Aydınlatma ve Çevre Düzenlemesi Projesi İşi ile Uygulama Yapım İşinin tamamlanması öngörülmektedir. Fiziki altyapı başlığı altında bahsi geçen Mahmutoğlu Kulesi ve Harran Kapı'ya ilişkin olarak Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın 2010 Yılı Turizm Altyapısı Mali Destek Programı kapsamında Şanlıurfa Belediyesi tarafından sunulmuş olan “Şanlıurfa Doğu Surları, Harran Kapı Restorasyonu ve Müzik Müzesi Oluşturulması Projesi” ile “Mahmudoğlu Kulesi Restorasyonu ve Kent Müzesi Oluşturulması Projesi” destek almaya hak kazanmış olup projelerin sözleşmeleri imzalanarak uygulamaya geçilmiştir. Yine altyapı başlığı altında söz edilen Hacı Kamil Hanı (Çukurhan) ve Mencek Hanı'nın cephe, zemin ve çatı düzenlemelerinin Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamındaki “**Sokak Cephe Sağıklaştırma ve Kültür Adası Projesi**” çerçevesinde yapılması öngörülmektedir.

Fiziki altyapı başlığı altında planlanan projelerden 9'u Arkeolojik Kazı olarak belirlenmiştir. Bu kazıların Gürcütepe, Hamzantepe, Karahantepe, Sefertepe ve Yeni Mahalle Neolitik Yerleşimleri ile Şanlıurfa Kalesi, Şanlıurfa Merkez Germuş Köyü, Konuklutepe, Sultantepe bölgelerinde yapılması planlanmaktadır. Diğer 4 projenin ilki “Şanlıurfa Merkez, Deyr Yakup Manastırı Turistik Yol Projesi”dir. Bu projede Deyr-i Yakup Manastırına giden 8 km'lik yolun 7 metre eninde 10 cm kalınlığında sıcak asfaltla yapılması öngörülmüştür.

“Haleplibahçe Kentsel Dönüşüm Projesi”, turizm gelişim bölgesi içerisinde olan ve amazon mozaiklerine ev sahipliği yapan alanın turizm alanı olarak değerlendirilmesi ve dönüşümün sağlanması amacıyla hazırlanmıştır. Şanlıurfa il genelinde tespiti yapılmış ancak çıkarılmayı bekleyen mozaikler için “Şanlıurfa İl Genelindeki Mozaiklerin Kurtarılması Projesi”, Turizm Gelişim Bölgesi içerisinde olan Kalenin bulunduğu alanın gecekondulaşmadan kurtarılması ve alandaki tarihi yapıların korunarak ortaya çıkarılması için “Şanlıurfa Kale Eteği Kentsel Dönüşüm Projesi” hazırlanmıştır. Şu ana kadar Şanlıurfa kale eteğinde 67 adet konut Şanlıurfa Valiliği İl Özel İdaresi tarafından, 55 adet konut ise Şanlıurfa Belediyesi tarafından kamulaştırılarak kale eteğindeki Nekropol alanın ortaya çıkarılması sağlanmıştır. Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamında yapılması planlanan “**Kale Eteğinin Turizme Kazandırılması Projesi**” ile 214 adet konutun da Kale eteğinden kaldırılması böylelikle önceden gerçekleştirilmiş olan Şanlıurfa Kale Eteği Kentsel Dönüşüm Projesi çalışmalarının desteklenmesi ve Şanlıurfa Kalesi'nin bir bütün olarak görünür hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Eylem Planı'nın Üstyapı-Kültürel Varlıkların Değerlendirilmesi başlığı altında; zengin tarihi ve

kültürel geçmişi ile dünya kültürün kalbinin attığı bir yer olan ilimizde ulusal ve uluslararası anlamda yapılan faaliyetlerin sergilenebileceği bir merkezin kurulması için “*Kültür Merkezi Projesi*”, çeşitli etkinliklerin yapılabilmesi için “*Anfî Tiyatro Projesi*”, eserlerin sergilenebileceği bir müze kurulması için “*Şanlıurfa Kent Müzesi Projesi*”, Haleplibahçe mozaiklerinin sergilenebilmesi için “*Haleplibahçe Açık Hava Mozaik Müzesi Projesi*”, Şanlıurfa’nın en önemli turizm merkezi olan Balıklıgöl havzasında oluşan ziyaretçi yoğunluğuna hitap eden bir arkeoloji müzesi kurulması için “*Haleplibahçe Arkeoloji Müzesi Projesi*”, geçmişi ve eski zamanlara ait insan yaşamını anlayabilmek ve tarihin masalsı algılanışını birebir canlandırmak için “*Haleplibahçe Arkeo Park Projesi*”, Şanlıurfa’nın gözde mekanlarından olan Kalenin ışıklandırmasıyla nostaljik bir görünüme kavuşturulması için “*Şanlıurfa Kalesi Işıklandırma Projesi*”, her yıl binlerce turist ziyaret ettiği Göbeklitepe kazı alanında ve çevresinde sosyal donatıların yapılması için “*Göbeklitepe Sosyal Donatılar Projesi*” hazırlanmıştır.

Eylem Planında bahsi geçen Üstyapı-Kültürel Varlıkların Değerlendirilmesi başlığı altındaki Şanlıurfa Kent Müzesi Projesi, Karacadağ Kalkınma Ajansı’nın 2010 Turizm Altyapısı Mali Destek Programı kapsamında Şanlıurfa Belediyesi tarafından sunulmuş olan “*Mahmudoğlu Kulesi Restorasyonu ve Kent Müzesi Oluşturulması Projesi*” destek almaya hak kazanmıştır. Benzer şekilde Şanlıurfa İl Özel İdaresi’nin sunmuş olduğu “*Şanlıurfa İl Özel İdaresi Kültür Merkezi Projesi*” de Karacadağ Kalkınma Ajansı’nın 2010 Yılı Turizm Altyapısı Mali Destek Programı kapsamında desteklenmiş ve sözleşme imzalanarak proje uygulanmasına geçilmiştir. Yine aynı başlık altında bahsi geçen “*Haleplibahçe Arkeoloji Müzesi Projesi*” ve “*Haleplibahçe Arkeo Park Projesi*”, Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Şanlıurfa Belediyesi arasında imzalanan protokol kapsamında “*Edessa Arkeoloji Müzesi, Haleplibahçe Mozaik Müzesi ve Arkeopark Projesi*” olarak hayata geçirilmeye başlanılmıştır. Bu amaçla, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2009 yılında 50.000,00 TL, 2010 yılında 350.000,00 TL olmak üzere toplam 400.000,00 TL ödeneği Şanlıurfa Valiliği İl Özel İdaresi’ne göndermiş olup söz konusu işe ait projelerin hazırlanması için 1.000.000,00 TL ve uygulama çalışmaları için 1.000.000,00 TL ile Şanlıurfa Hali Hazır Harita Yapımı işi için 50.000,00 TL, Şanlıurfa Koruma Amaçlı İmar Planı ve Kentsel Tasarım Projelerinin yapımı için 5.000,00 TL, Şanlıurfa Harran Kalesi Restorasyonu için ise 500.000,00 TL ödenek ayırmıştır. Benzer şekilde Göbeklitepe Sosyal Donatılar Projesi için Bakanlık tarafından 10.000,00 TL Şanlıurfa Valiliği İl Özel İdaresi’ne gönderilmiş olup proje ihale aşamasına gelmiştir.

Tanıtım başlığı altında Şanlıurfa’nın yatırım konusunda çekim merkezi haline getirilmesi için

“Şanlıurfa’ya Yatırımcıların Teşvik Edilmesi Projesi”, Şanlıurfa’nın kültür, sanat ve turizm potansiyelinin Antalya, İzmir, Bursa, İstanbul ve Ankara gibi büyük illerde geniş kesimlere tanıtılması için “Büyükşehirlerde Tanıtım Haftalarının Düzenlenmesi Projesi”, Şanlıurfa’nın genel tanıtım konseptini oluşturmak, konsept çerçevesinde ili tanıtıcı yayınlar çıkarmak ve bu yayınlar ile Şanlıurfa’nın ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtımını yapmak için “Şanlıurfa Kültür ve Turizm Potansiyelini Tanıtma Projesi”, Şanlıurfa’nın kültür, sanat ve turizm potansiyelinin yurtdışı ve yurtiçi turizm fuarlarında tanıtılması için “Ulusal ve Uluslararası Turizm Etkinliklerine Katılma Projesi”, Şanlıurfa’nın ulusal ve uluslararası alanda faaliyet gösteren tur operatörleri ve turizm yayıncılarının gezi programlarında yer almalarının sağlanması için “Yerli ve Yabancı Tur Operatörlerini Yönlendirme Projesi”, Şanlıurfa’daki turizm potansiyelini radyo ve televizyon kanalları ile daha geniş kitlelere yaymak için “Belgesel, Dizi ve Sinema Filmlerinin Çekimini Yönlendirme Projesi”, medyada Şanlıurfa’nın doğru yansıtılmasını sağlamak için “Şanlıurfa Yazarlar ve Senaristlerle Buluşuyor Projesi”, Eyyüpnebi Dünya Sabır Günü’nün uluslararası boyutta kutlanmasını sağlamak için “Eyyüpnebi Orijinli Uluslararası Dünya Sabır Günü Projesi”, özellikle gençlerin bölgenin değerlerine ve tarihine ilgilerini arttırmak için “Halil İbrahim Buluşmaları Projesi”, tanıtım amaçlı danışma ofisleri kurulması ve istihdam yaratılması için “Turizm Danışma Ofisleri ve İstihdam Projesi” uygulanması öngörülmüştür.

Tanıtım başlığı altında bahsi geçen yurt içi ve yurt dışı fuarlara katılım konusunda Şanlıurfa’daki ilgili kurumlar bir araya gelerek ortak çalışmalar yürütmektedir. 2010 yılı içerisinde 14 üncüsü düzenlenen “Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı”nda (EMİTT) Şanlıurfa Valiliği, Şanlıurfa Belediyesi ve Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası ortak stand açmıştır. 2011 yılı için de Karacadağ Kalkınma Ajansı’nın katılımıyla benzer bir işbirliği geliştirilmiş ve stand yeri kiralanmıştır. Fuarla yönelik hazırlık çalışmaları devam etmektedir. Yine Karacadağ Kalkınma Ajansı 9-12 Aralık 2010 tarihleri arasında İzmir’de gerçekleştirilecek olan Travel Turkey İzmir Fuarı’nda Şanlıurfa ve Diyarbakır’ı tanıtmak üzere stand kiralamıştır. Şanlıurfa standı için Şanlıurfa İl Kültür Turizm Müdürlüğü ve Şanlıurfa Belediyesi Kültür Müdürlüğü ile birlikte fuar hazırlık çalışmaları yürütülmektedir. Benzer şekilde 9-13 Mart 2011 tarihlerinde gerçekleştirilecek ITB Berlin Turizm Borsası’nda stand açmak için Berlin Kültür Müşavirliği ile görüşülmektedir. Karacadağ Kalkınma Ajansı, Eyyüpnebi Dünya Sabır Günü’nün uluslararası boyutta kutlanmasını sağlamak için geliştirilen “Eyyüp Nebi Orijinli Uluslararası Dünya Sabır Günü Projesi”ni destekleyici nitelikte olan ve Viranşehir Kaymakamlığı tarafından sunulan *Eyyüp Nebi Sabır Misafırhanesi Projesi*’ni 2010 Yılı Turizm Altyapısı Mali Destek Programı kapsamında desteklemiştir. Bu proje ile İlçedeki konaklama

sorununun çözümlenmesine katkıda bulunulması hedeflenmektedir.

Eylem Planı'nın eğitim başlığında ise “*Geleneksel Halk Müziği Topluluğu Oluşturma Projesi*”, “*Geleneksel Urfa Müziği Topluluğu (Urfa Sıra Gecesi Müzik Grubu) Oluşturma ve Periyodik Konserler Verme Projesi*”, “*Geleneksel El Sanatlarında Meslek Edindirme Kursları*”, “*Geleceğin Sanatkârlarını Yetiştirme Kursları*”, “*Meslek Edindirme Amaçlı Yabancı Dil Kursları*”, “*Şanlıurfa Mozaik Okulu Oluşturma Projesi*”, “*Şanlıurfa Mimarisinde Taş İşçiliğinin Sürdürülebilirliğinin Sağlanması ve Gelecek Nesillere Aktarılması Projesi*” yer almaktadır. Bu proje başlıkları ile uyumlu pek çok proje farklı kurumlar tarafından hayata geçirilmiştir.

2.2 SODES Programı Kapsamında Gerçekleştirilen Çalışmalar

İlimizde 2008 yılında başlatılan ve halen finansmanına devam edilen Sosyal Destek Programı (SODES) kapsamındaki üç bileşen çerçevesinde 2008-2009 yıllarında pek çok eğitimler gerçekleştirilmiştir. Bu iki yıl içerisinde 21.900 kişi konferans ve seminerlere katılmış, 526 kişi staj yapmış, 27 el sanatları kursu açılmış, bu kurslardan 806 kişi yararlanmıştır. 18 müzik kursundan 1.031 kişi, 76 sinema-tiyatro-fotoğrafçılık... vb görsel sanat kursundan toplam 11.530 kişi faydalanmıştır. 13 tane mesleki eğitim merkezi ve atölye kurulmuş, 142 mesleki eğitim kursuna toplam 5.317 kişi devam etmiştir.

2.3 Şanlıurfa İl Özel İdaresi'nin 2008-2013 Yılları Stratejik Planı Çerçevesinde Kültür Turizmi Konusunda Planladığı ve Yürüttüğü Çalışmalar

2.3.1 Cumhuriyet Meydanı ve Kültürel Tesis Projesi

Merkez Paşabağı Mahallesi, İl Özel İdaresi hizmet binası çevresinde bulunan taşınmaz mallar üzerinde yapılması düşünülen cumhuriyet meydanı ve kültürel tesis projesi kapsamında; İl Özel İdaresi tarafından revizyon imar planı hazırlanarak, imar planı teklifi Şanlıurfa Belediyesi'ne sunulmuş olup, belediye meclisi tarafından onaylanan revizyon imar planı 18/05/2008 tarihinde kesinleşmiştir.

Cumhuriyet Meydanı Projesi ve Kültürel Tesis Projesi Kapsamında, yapılan imar planı değişikliğiyle;

- Mülkiyeti Şanlıurfa Belediye Başkanlığına ait 1.880,00 m² yüzölçümlü Belediye Hizmet Binası Yeri, Meydan Alanına,
- Mülkiyeti Ticaret Borsasına ait 10.203,00 m² yüzölçümlü Hizmet Binası Yeri, Kültürel Tesis Alanına,

- Mülkiyeti İl Özel İdaresine ait 7.890,000 m² yüzölçümlü Otel Arsası ise yine Kültürel Tesis Alanına dâhil edilmiştir.

Gerçekleştirme süresi 3 yıl olarak öngörülmüştür. Bu alanın tamamı **“Sokak Cephe Sağlıklaştırma ve Kültür Adası Projesi”**nin uygulama alanı içerisinde yer almaktadır.

2.3.2 Nemrutun Tahtı Projesi

Deyh Yakup Manastırının restore edilerek sosyal ve kültürel faaliyetlerde kullanılmak üzere 39.400,00 m²'lik taşınmaz malın Hazine adına tescilinin yapılarak, İl Özel İdaresi adına tahsis edilmesi 03/06/2008 tarih ve 3984 sayılı yazı ile Şanlıurfa Defterdarlığı Milli Emlak Müdürlüğü'nden istenilmiş olup tahsis işlemlerinin tamamlanmasına müteakip restorasyon işlemine geçilmesi hedeflenilmektedir. Proje tamamlama süresi 3 yıl olarak öngörülmüştür. Bu Manastır **“Antik Edessa Kentindeki Mağaraların Turizme Kazandırılması ve Besiciliğin Desteklenmesi Projesi”**nin müdahale alanı içerisinde yer almaktadır.

2.3.3 Tarihi Avlulu Kargir Evin (Sezer Evi) Restorasyonu Projesi

Mülkiyeti İl Özel İdaresine ait, Merkez Kurtuluş Mahallesi, 45 pafta, 163 ada, 9 ve 11 numaralı parsellerde kayıtlı 399,73 m² yüzölçümlü Tarihi Avlulu Kargir Ev vasıflı taşınmaz mal İl Encümenin 02.12.2004 tarih ve 237 sayılı kararıyla 120.000,00.-TL bedelle, restore edilerek gerek tarihi yaşatmak, gerekse kültürel amaçlı kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere röleve-restorasyon projesi çalışmaları başlatılmıştır. Gerçekleştirilmesi yaklaşık 1 yıl olarak öngörülmüştür. Bu Proje, **“Antik Edessa Kentindeki Mağaraların Turizme Kazandırılması ve Besiciliğin Desteklenmesi Projesi”**nin müdahale alanı içerisinde yer almaktadır.

2.3.4 Şanlıurfa Geleneksel El Sanatları Konusunda Devam Etmekte Olan Projeler ve Somut Çıktıları

Proje, Şanlıurfa İl Özel İdaresi ve İş-Kur finansmanı ile devam etmekte olup, proje kapsamında Kürkçülük, Kazazlık, Kuyumculuk, Çulhacılık, Kilim, Halı, Keçecilik olmak üzere 7 dalda 70 kursiyere eğitim verilmiştir. Proje kapsamındaki sanat dalları, eğitim gören kursiyer sayıları, bu eğitimler kapsamında üretilen ürünlerin adı ve adet sayısı aşağıdaki gibidir.

S. N.	Sanat Dalı	Usta Öğretici Sayısı	Kursiyer Sayısı	Üretilen Ürün Sayısı
1	Kazazlık	1	10	200
2	Kuyumculuk	1	10	100
3	Keçecilik	1	10	60
4	Çulhacılık	1	10	150
5	Kürkçülük	1	10	50
6	Halicilik	1	10	13
7	Kilimcilik	1	10	7
TOPLAM		7	70	580

2.3.5 Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) Çalışmaları

ŞURKAV; aralarında Devlet Konukevi, Çardaklı Köşk, Narlı Ev ve Mahmut Nedim Konağı'nın da bulunduğu *Cami, Mescit, Türbe, Makam, Kilise, Konak, Ev, Şehir Suru, Kale, Kervan Saray, Köprü, Han, Hamam ve Çarşı* türünden pek çok tarihi eseri onarmıştır. Doğal bir müze görünümündeki Şanlıurfa'da yapıların orjinal şekillerine dönüştürülmesi için, mahallinde çözümlerle 16 cami ve mescid, 15 türbe ve makam, 2 kilise, 15 konak ve pek çok ev restorasyonu, 9 su mimarisi, 4 şehir suru ve kale, 1 kervansaray, 7 çarşı, 2 köprü, 2 han ve 1 hamam restorasyonu, 12 bahçe ve avlu düzenlemeleri, 14 tarihi eser aydınlatmaları yapılarak kent merkezli turizme katkıda bulunulmuştur.

ŞURKAV tarafından başlatılan çevre düzenleme ve restorasyon çalışmaları sahip olunan eserlerin değerlerinin anlaşılmasında çok önemli rol oynamıştır. Özellikle restorasyon çalışmaları tamamlanan tarihi çarşılarımızın, ilimize gelen ziyaretçilerin ilgi odağı haline gelmesi halkımıza yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Böylece bakımsızlıktan harap olmuş, yahut işlevi dışında depo gibi kullanılan tarihi mekânların restore edilerek eski özelliğine kavuşturulması ve yeniden canlandırılması halk tarafından giderek benimsenen bir uygulama olmuştur.

Kültürümüzün yapısal unsurları yanında kültürel etkinliklere de önem veren ŞURKAV; aynı zamanda Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği ve Tasavvuf Müziği ile çeşitli halkoyunları kurslarını açmakta, anma geceleri, konferans, panel ve sohbet programları düzenlemekte, kurs, yarışma ve eğitim faaliyetleri tertipleyerek kütüphane ve yayıncılık hizmetleri vermektedir. Vakıf çalışmaların daha bilimsel ve nesilden nesile aktarılacak şekilde devam etmesi amacıyla resim, halk oyunları, tiyatro, keman, ud, ney, bağlama, tasavvuf, fotoğraf, maket uçak ve planör, hüsnü hat ve Osmanlıca alanlarında 89 kurs açmıştır.

2.3.6 Şanlıurfa Belediyesi'nin 2008–2012 Yılları Arasını Kapsayan Stratejik Planına Göre Kültür-Turizm Alanında Yapılması Planlanan ve Gerçekleştirilen Çalışmalar

2.3.6.1 Tarihi Hanlar Projesi

Plan ve Proje Müdürlüğü, ODTÜ – TAÇDAM ile ortaklaşa hazırlanan hanlar bölgesi altyapı ve fiziki iyileştirmeye yönelik projesi onaylanmıştır. Uygulama çalışmaları son aşamasındadır. Tarihi hanlar bölgesi üst örtü çalışmalarında görüntü kirliliği yaratan, işlevini kaybeden üst örtüler belirli yerlerde kaldırılarak, günümüz şartlarına uygun modern ve teknolojik malzemeyle tekrar kapatılmıştır.

2.3.6.2 Divan Yolu Projesi

Eski Urfa'nın can damarı olarak anılan Divan Yolu Caddesi kentimizin ticari ve tarihi mekânlarını üzerinde barındırmaktadır. Plan ve Proje Müdürlüğünce hazırlanan proje ile alt yapıdan üst yapıya, oturma banklarından çevre peyzajına ve ışıklandırmaya kadar her şey elden geçirilmiştir. Divan Yolu Projesiyle, büyük kentlerde olduğu gibi alışveriş merkezleri ve akıcı yaya trafiğiyle geceleri ailelerin rahatlıkla dolaşabileceği, tarihi dokusuyla Şanlıurfa'nın "**Prestij Caddesi**" olmuştur.

2.3.6.3 Peygamber Şehri Şanlıurfa Kültür ve Sanat Festivali Projesi

Şehrimizin düşman işgalinden kurtuluş tarihi olan 11 Nisan'a daha farklı bir anlam ve mana katmak amacıyla 9–11 Nisan tarihleri arasında "**Peygamberler Şehri Şanlıurfa Kültür ve Sanat Festivali**" geleneksel olarak her yıl düzenlenmektedir.

2.3.6.4 Korolar-THM ve TSM

Konservatuar Birimi bünyesinde 2005 yılının Mayıs ayında çalışmalarına başlayan Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği koroları kurulmuş ve konserlerine başlamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Türk Halk Müziği Korosu ses ve saz sanatçıları ile birlikte çalışmalarını sürdüren Belediyemiz THM ve TSM Koroları çeşitli ulusal kanallarda yayınlanan program çekimlerinde de yer almıştır.

2.3.6.5 Halk Oyunları

Belediyenin, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Konservatuar Birimi bünyesinde, öğreticiler nezaretinde halka yönelik ücretsiz olarak verilen halk oyunları kursları devam etmektedir.

2.3.6.6 İngilizce Kursları

Turizmi hedefleri içerisinde sayan Belediye; "*Bir Lisan Bir İnsan*" düsturuyla giderek küçülen ve globalleşen dünyada gerek ticari yönden, gerekse de şehrimizin kültür ve inanç turizmi merkezi

olmasından dolayı şehrimizdeki turistlerle halkın daha iyi bir iletişim kurması için İngilizce kurslara büyük önem vermiş ve kurslara yediden yetmişe her kesimden katılım sağlanmıştır.

2.3.6.7 Tarihe Yolculuk Turları

Şanlıurfa'nın ve Harran'ın dünya tarihi ve kültürel miras bakımından büyük önem taşıyan değerlerini kendi halkımıza anlatıp bu çerçevede gelecek nesillere aktarılması amacıyla, Belediye olarak yaz aylarında Harran, Bazda Mağaraları, Han-el Ba'rur, Şuayb Şehri, Sogmatar ve Ören yerlerine ücretsiz olarak Tarihe Yolculuk Turları düzenlenmiştir. Bu turlara yaklaşık 1.000 kişi katılmıştır.

3. ŞANLIURFA'DA TURİZM ALTERNATİFLERİ

3.1 Kültür Turizmi

İnanç Turizmi'nin Dünyada ve Türkiye'deki önemli merkezi Şanlıurfa; Harran, Şuayb Şehri, Sogmatar... gibi dünyaca ünlü ören yerleri ile, il sınırları içerisinde yapılan 33 antik yerleşkedeki arkeolojik kazılarıyla, korunarak günümüze ulaşmış tarihi mimari dokusunun zenginliği ile kültür turizmini sevenlerin de ilgisini çekmektedir. Tarihi mimari dokusunun zenginliği ile Türkiye'nin önde gelen illeri arasında yer alan Şanlıurfa, bu özelliğinden dolayı "Müze Şehir" adıyla da anılmaktadır.

İl merkezinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca tescil edilmiş olan 200 civarında tarihi ev, 36 cami ve mescit, 5 kilise, 8 medrese, 4 tekke ve zaviye, 20 türbe, 7 köprü, 1 su kemeri, 1 su bendi, 13 çeşme, 1 sebil, 8 hamam, 1 çimecek, 1 kale, şehir suru kalıntıları ve 2 sur kapısı, 11 han, 8 kapalı çarşı yer almaktadır. Han, hamam ve kapalı çarşı sayısı yönünden Türkiye'nin ilk üç-dört şehri arasında gösterilen Şanlıurfa, bu zengin mimari dokusu ile turistlerin büyük ölçüde ilgisini çekmektedir.

3.2 İnanç Turizmi

İlkel dinlerin dünyadaki en eski merkezi Urfa, çok tanrılı (politeist) dinler ile tek tanrılı (monoteist) dinlerin önemli merkezlerinden biridir. Ay, güneş ve gezegenlerin kutsal sayıldığı eski Mezopotamya'daki Asur ve Babillerin politeist inancına dayanan Paganizm'in (putperestlik) önemli merkez şehirleri Harran ve Soğmatar Urfa sınırları içerisinde yer almaktadır.

Musevi, Hıristiyan ve İslam dinleri peygamberlerinin atası olan Hz. İbrahim Urfa'da doğmuş, Nemrut ve halkının taptığı putlarla mücadele ettiği için burada ateşe atılmıştır. Lut Peygamber, amcası Hz. İbrahim'in Urfa'da ateşe atılmasını görmüş ve daha sonra buradan Sodom'a doğru yola çıkmıştır. İbrahim Peygamber'in torunu ve İsrailoğullarının atası Yakub Peygamber, Harran'da dayısı kızları Lea

ve Rahel ile evlenmiş; Eyyub Peygamber, Urfa'daki bir mağarada hastalık çekmiş ve Urfa'da vefat etmiştir. Elyesa Peygamber, Eyyub Peygamber'in yaşadığı Eyyub Nebi Köyü'ne kadar gelmiş, ancak kendisini göremeden orada vefat etmiştir. Şuayb Peygamber, Harran'a 37 km mesafedeki Şuayb Şehri'nde yaşamış; Musa Peygamber, Şuayb Şehri yakınındaki Soğmatar'da Şuayb Peygamberle buluşmuş ve sihirli asasını burada Şuayb Peygamber'den almıştır. Bu özelliklerinden dolayı Urfa'nın diğer bir adı da "Peygamberler Şehri ve İnançlar Diyarı"dır.

İsa Peygamber, Urfa'yı kutsadığına dair bir mektubunu ve yüzünü sildiği mendile çıkan mucizevi portresini havarilerinden Addai ile Urfa Kralı Abgar Ukkama'ya göndermiş, Hristiyanlık, devlet dini olarak dünyada ilk defa bu kral tarafından Urfa'da kabul görmüştür. Üç semavi din tarafından dünyada kutsal olarak tanınan iller Mekke, Medine, Kudüs, Vatikan, Antakya, Efes, İznik, İstanbul, Demre, Kapadokya, Tarsus ve Şanlıurfa'dır.

3.3 Doğa Turizmi

Şanlıurfa İlinde doğa turizminin en güzel örnekleri Birecik İlçesinde bulunan Kelaynak kuşları, yabani ceylanları, bozkırları, yabani bir kertenkele türü olan varanları, Doğa Derneği gibi birçok sivil toplum kuruluşunun hazırladığı doğa turları güzergâhları, Fırat Nehri ve Birecik Barajı kenarında kurulu olan Halfeti İlçesi, Ceylanpınar İlçesindeki Ceylan Üretim Tesisleridir. Bu alanlar, doğayla baş başa kalmak isteyen turistler için alternatif yerlerdir.

3.4 Kış Turizmi

Tüm bölge içinde kar tutan ender yerlerden olan Karacadağ'da Valilik tarafından kayak pistleri düzenlenmiştir. 600 – 700 m uzunluğunda pistler için 250 m'lik bir lift yapılmıştır. Siverek İlçemize 60 km mesafede olan kayak merkezinde bir kafeterya ile bungalow tipi hizmet evi bulunmaktadır. Kasım ayından itibaren dört aylık kayma sezonu olan Karacadağ Kayak Merkezi Şanlıurfa il merkezine 150 km mesafededir. Siverek Kaymakamlığı tarafından hazırlanarak Karacadağ Kalkınma Ajansına sunulan "Karacadağ Kayak Merkezi Projesi", Turizm Altyapısı Mali Destek Programı kapsamında destek almaya hak kazanmıştır.

3.5 Termal Turizmi

Şanlıurfa'nın 40 km güneydoğusunda bulunan Karaali Köyü'ndeki sıcak su kaplıcası, tesadüfen bulunmuş ve yapılan etütler sonucunda bölgede 90.000 dekarlık bir alanın sıcak su rezervini kapsadığı tespit edilmiştir. İl Özel İdaresi tarafından yapılmış olan Kaplıca Otel Tesisleri ve Kapalı Havuz Tesisleri 32 odalı ve 100 yataklıdır. 150.000 m³/saat sıcak su kapasiteli olup 1997 yılında hizmete

açılmıştır. 4'er kişilik 54 daireden oluşan bir apart otel de Şubat 2000 tarihinde hizmete açılmıştır. 49–55 derecedeki sıcak suyun romatizma hastalıkları, deri hastalıkları ve iltihabi hastalıklar ile böbrek taşlarında etkili olduğu tespit edilmiştir.

3.6 Su Sporları Turizmi

Atatürk Barajı Türkiye'nin en büyük barajı olup Fırat Nehri üzerinde yer almaktadır. Şanlıurfa'ya 52 km mesafede bulunan Atatürk Barajı, mevcut tesisleri ile Bölge'nin en önemli rekreasyon alanlarından biridir. D.S.İ. tarafından ağaçlandırılıp, mesire alanı olarak düzenlenen Seyir Terası hafta sonlarında yoğunlukla kullanılmaktadır.

Baraj Gölünde yılda bir kere Su Sporları Şenliği düzenlenmektedir. Dünyada sadece Fırat ve Dicle nehirlerinde bulunan Fırat Kaplumbağası (Rafetus-Euphraticus-yeşil su kaplumbağası, yaklaşık 250 kg ağırlığında ve 1 m boyunda) doğal ortamında görülebilir. Şimdi nesli tehlike altında bulunan bu kaplumbağalar Bozova Doğal Koruma Alanı'nda gelecek nesillere ulaştırılmaya çalışılmaktadır. Baraj Gölü civarında tatil amaçlı kamp ve spor yapmaya uygun görsel zenginliğe sahip “Bozova Kaymakamlık Tesisi” hizmet vermektedir.

4. CAZİBE MERKEZLERİNİ DESTEKLEME PROGRAMI KAPSAMINDA UYGULANMASI ÖNGÖRÜLEN “SOKAK CEPHE SAĞLIKLAŞTIRMA VE KÜLTÜR ADASI PROJESİ” İLE “KALE ETEĞİNİN TURİZME KAZANDIRILMASI PROJESİ”NİN ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR VE ŞANLIURFA KENT TURİZM STRATEJİSİ İLE İLGİLİLİĞİ

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, turizm sektörünün, ülkedeki refah ve gelişmişlik dengesizliklerini azaltıcı doğrultuda yönlendirileceği, *turizm potansiyeli olan ancak bugüne kadar yeterince ele alınmamış yörelerde turizmin geliştirilerek ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanacağı* öngörülmektedir.

Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamında uygulanması öngörülen “Sokak Cephe Sağlıklaştırma ve Kültür Adası Projesi” ile “Kale Eteğinin Turizme Kazandırılması Projesi”nin uygulanacağı Şanlıurfa İli sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 81 il içerisinde 68 inci sırada yer almaktadır. Ortalama hane halkı büyüklüğü, doğurganlık hızı, toplam yaş bağımlılık oranı değerlerine bakıldığında, Şanlıurfa İli değerlerinin ülke ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Türkiye'nin yoksullukla mücadele araçlarından birisi olarak geliştirilen yeşil kartla ilgili 2009 yılı verileri incelendiğinde, Türkiye genelinde toplam 9.186.041 kişinin yeşil kart kullandığı anlaşılmaktadır.

Şanlıurfa İl genelinde ise 581.122 kişinin yeşil kart sahibi olduğu görülmektedir. Şanlıurfa İlinde yeşil kart kullananların sayısı, Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında, ülkede en fazla yeşil kart kullanılan il % 6,33 ile Şanlıurfa'dır. Tüm bu göstergeler, Şanlıurfa'nın ülkemizin görece geri kalmış ve yoksulluğun yoğun yaşandığı illerinden biri olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, Şanlıurfa, kültür- turizm anlamında, il genelinde 350 arkeolojik sit, 6 kentsel sit, 3 doğal sit, 1 tarihi sit, 109 dinsel, 102 kültürel, 108 kümbet ev, 1.054 sivil mimari örneği, 10 askeri, 21 mezar, 7 su yapısı, 16 endüstriyel ve ticari, 13 idari, 6 kalıntı, 3 Roma yerleşim yeri, 4 doğal varlık, 3 eğitim, 2 şehitlik, 2 han ve birer tane de anıt ve abide, anıtsal, anıtsal yapı, antik yerleşme, çeşme, ticaret yapısı ve türbe olmak üzere toplamda 1.827 tescilli kültür varlığı ile yüksek turizm potansiyeline sahip illerimizden biridir. Dolayısıyla, Şanlıurfa İlimiz Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda ifade edildiği üzere, *turizm potansiyeli olan ancak bugüne kadar yeterince ele alınmamış yörelerden biridir ve turizm sektörü ilimiz için ekonomik ve sosyal kalkınmanın öncü sektörlerinden biri olmaya adaydır.*

“Sokak Cephe Sağlıklaştırma ve Kültür Adası Projesi” ile “Kale Eteğinin Turizme Kazandırılması Projesi” çerçevesinde yürütülecek çalışmalar, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Belgesindeki vizyona yönelik ilkeler bölümünde belirtilen nitelikli turist sayısının ve turizm gelirlerinin artırılması, turizmin geri kalmış bölgeler ve özellikle dezavantajlı grupların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesinde bir araç olarak kullanılması, turizm sektöründeki karar verme süreçlerinde merkezi-yerel-sivil aktörlerin beraber çalışmasının ve işbirliği içinde olmasının sağlandığı yönetim mekanizmalarının işler kılınması, turizm eğitimi ile işgücü kalitesinin artırılması ve yöresel mimari değerlerin korunarak turizm hizmetine sunulduğu sıra dışı konaklama ünitelerinin desteklenmesi başlıkları ile birebir örtüşmektedir.

Yine Kentsel Ölçekte Markalaşma Stratejisi çerçevesinde ifade edilen tarihi, kültürel ve mimari özelliği olan yapıların ve ören yerlerinin restorasyonunun yapılması, yerel halkın soyut ve somut kültürel mirasın değeri ve korunması konusunda bilinçlendirilmesi, yerel idare ve ilgili kuruluşlar ile işbirliği yapılarak altyapı ve üstyapı eksikliklerinin tamamlanması, şehir turları kapsamında tur güzergahını ve çekim noktalarını gösterir özel şehir haritalarının ve broşürlerinin hazırlanması başlıkları da projelerin bileşenleri ile birebir uyuşmaktadır. Turizm Gelişim Bölgeleri Stratejisi içerisinde söz edilen “yeni yatırımlar ile nitelikli tesis sayısının ve yatak kapasitesinin artırılması sağlanacak” ibaresi de “Sokak Cephe Sağlıklaştırma ve Kültür Adası Projesi” çerçevesinde 12 tarihi

evin restore edilerek butik otele dönüştürülmesi çalışması ile desteklenmiş olacaktır. Böylelikle Şanlıurfa’da konaklama alternatifleri artırılmış olacaktır.

Benzer biçimde “*Sokak Cephe Sağıklaştırma ve Kültür Adası Projesi*” ile “*Kale Eteğinin Turizme Kazandırılması Projesi*”, Turizm Eylem Planı 2013 belgesinde ifade edilen Marka Kentlerde kültürel varlıkların tespit edilerek önceliklerine göre restore edilmesi, bu illerdeki altyapı ve üstyapı eksikliklerinin giderilmesi ve konaklama kapasitelerinin geliştirilmesi ile GAP Eylem Planı’nda vurgulanan *GAP Bölgesi’nin turizm altyapısının iyileştirilmesi, turizm çekim merkezleri oluşturulması ve turizmin çeşitlendirilmesi yoluyla turizmin bölge ekonomisi içindeki payının artırılması* yönündeki argümanları destekleyen bir içeriğe sahiptir.